

Toplumcu Belediye: Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi¹

Ali Somel, Ondokuzmayıs Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü,
e-posta: asomel@gmail.com

Neoliberalizm bitti mi? Neoliberalizmin bittiği yer toplumcu belediyeciliğin başlangıç noktası olabilir mi?

Yönetişim Zihniyeti (İletişim, 2005) kitabının yazarı Sonay Bayramoğlu'nun toplumcu belediyecilik çalışması bize bu soruları sorduruyor. Bayramoğlu'nun ikinci kitabının ilk kitabıyla arasında bir rabıta kurulabilir. 2001 krizinden sonra neoliberal politikaların krize soktuğu az gelişmiş ülkelerde düzenleyici devlet ve yönetim usulü, sermayenin krizlere karşı çözüm reçetesiydi. 2008 yılında gelişmiş kapitalist ülkelerde patlak veren sistemsel krizle birlikte bu usulün krize çare olmadığı ortaya çıktı. Peki bu neoliberalizmin öldüğü anlamına geliyor mu? Ya da 'başka bir kapitalizm mümkün' mü?

Sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşmasını hızlandıran neoliberalizm, demokratik usullerden geri dönüşü gündeme getiriyor. Ortodoks neoliberal politikaların, somut olarak özelleştirme ve piyasalaştırmanın nasıl otoriterleşmeyle el ele yürüdüğünü 1980'lerden itibaren gördük, 2010'larda hâlâ görüyoruz. Bununla birlikte son on yılda, daha önceki yıllarda özelleştirilmiş hizmetlerin beledileştirilmelere tabi tutulduğu bir yönelim var. Bayramoğlu bu yönelimin toplumcu belediyecilikle birlikte demokratikleşmenin önünü açabileceğine işaret ediyor. Toplumcu belediye konusu düşünsel alanda bir '*terra nullius*', sahipsiz alan olarak incelenmeyi hak etmektedir.

Belediye Sosyalizminin Doğuşu

Belediye sosyalizminin kökleri 19. yüzyıla dayanıyor. Liberalizmin sermayeye sağladığı özgürlüğün emekçi sınıflara ağır bir sefalet dayattığı koşullarda İngiltere'nin önemli işçi kentlerinde beledileştirmeler gündeme geliyor. Kendiliğinden mi? Glasgow'da doktorların 1840'larda kolera salgını ile su kirliliği arasındaki ilişkiyi kuran çalışmalarının 1855'te dikkate alınarak su hizmetlerinin beledileştirildiğini öğreniyoruz. Okurlar olarak, bu aralıkta 1848 devrimleri olduğunu hatırlıyoruz. Glasgow'dan sonra Birmingham'da 1873-76 arasında 'zenginliğin amentüsü' yerine 'yurttaşlığın amentüsünü' ilan eden belediye sosyalizmi deneyimi yaşanıyor. Hemen arifesinde bu defa 1871 Paris Komünü var. Bayramoğlu, 19. yüzyılda belediye sosyalizminin önünü açan beledileştirmelerin işçi örgütlerinin verdiği mücadelenin etkisiyle gerçekleştiğinin altını çiziyor.

Glasgow'da 'su-gaz sosyalizmine' karşılık Birmingham bir sınaî girişimci kenti olarak daha gelişkin bir belediye deneyimi vaat ediyor. Ortak nokta, özel mülkiyete konu olamayacak alanların belirlenmesidir. Bu evrede belediyelerin bizim mahalli olarak nitelendirdiğimiz müşterek hizmetlerin çok ötesinde bir ilgi yelpazesi olduğunu söyleyebiliriz: Annelere süt yardımından kömür madenlerine kadar. Bugün merkezi idare eliyle örgütlenmesine alışık olduğumuz sağlık hizmetleri, eczacılık, enerji gibi alanlara belediyeler hükmedebiliyor.

Kitapta üstü örtülü kalmış bir tartışma, hizmetlerin örgütlenmesinde kooperatifler ve belediyeler arasındaki çelişki. Örneğin fırınların belediye ve emanetçileri eliyle işletilmesi fırıncılar kooperatifleri açısından sıkıntı doğurmuş (s. 37). Öte yandan 'kooperatifçilik düşüncesi belediye bünyesinde mal ve hizmet üretimine ciddi bir eleştiri getirmemiştir' deniliyor (s. 56). Küçük esnaf ile onların sahasında yaşanan beledileştirmelerin doğurduğu çelişkinin sadece düşünsel olarak mı aşıldığı, pratikte nasıl çözümler üretildiğini merak ediyoruz. Bu aynı zamanda toplumcu belediyeciliğin küçük mülk sahipliğine ne kadar serbestlik tanıyacağı, ne kadar sınır koyacağına ilişkin de bir tartışma.

Belediye sosyalizminin kurucularından Birmingham belediye başkanı Chamberlain, muhafazakârların patronaj ilkesine karşı liberal bir ilke olarak halkın sözleşmeci özyönetimini ve kamu mülkiyetini savunuyor. Liberalizmin radikal reformcu kanadından Chamberlain'in 'sosyalizm'i kamu hizmetlerine dayalı kendine yeterlilikle özdeşleştirdiğini görüyoruz (s. 39). Benzer bir sosyalizm tarifini Fabiancı Sidney Webb şöyle yapıyor: 'Sosyalizm, kendi kendine yetmendir, bayım. Bireysel olarak kendine yetmendir, bizim şehrimize yaptığımız işte budur' (s. 49).

Fabiancıların sosyalizme dönük bu birey merkezli tarifi, 19. yüzyıl ütöpik sosyalizmini çağırıştırıyor. 'Herkes kendi evinin önünü temizlese' klişesinin örgütlü ve hiyerarşik kapitalizme naif bir meydan okumasına şahit oluyoruz. Feodalizmin bağlarından kurtulan fakat piyasanın tahakkümüne girmek istemeyen, arafta kalmakta direnen bir sosyalizm hayali var Fabiancılarının.

Teorik Tartışma

19. yüzyılda Marksizm'in saptadığı sınıfsal antagonizma, yoksulluğa karşı mücadele veren çeşitli kaynaklardan sosyalistler içerisinde bir ayrışma yaratmıştı. Burjuva devrimciliğinin 1848'de barutunu tüketmesi üzerine işçi sınıfı devrimciliğini ikame eden küçük burjuva arayışlar mahkûm ediliyordu. Bu bağlamda Engels, Fabiancılar üzerinden belediye sosyalizmini üretim araçlarına ulusal değil belediye düzeyinde el koymayı hedeflediği için eleştiriyor. Fabiancılarını devrimden korkan burjuva liberalleri olmakla itham ediyor. Engels'e

göre Fabiancılarının gerekçeleri belediyeleri 'olgunlaşmamış proleterya' emanet etmek istememeleri.

19. yüzyılın hemen sonunda Engels'in yaptığı bu değerlendirmeyi Lenin biraz daha rafine ediyor. 'Lenin'e göre belediye sosyalizmi sınıf mücadelesini genişletip şiddetlendirmeyecek, aksine köreltecektir. Zira belediye sosyalizmi yoluyla merkezi iktidarda tam demokrasi olmadan yerel demokrasiye izin verilerek iktidar sorunu görmezden gelinecektir.' (s. 58). Lenin, merkezi sosyalist iktidar yerine yerelde sosyalizmi kurma perspektifinin devrimciliği reformculukla ikame edeceğini, yani sınıf uzlaşmacılığına yol açacağını düşünüyor.

Bayramoğlu'na göre Engels'in eleştirisi, belediyelerin mahalli seçimlerle belirlenmesi yeni başladığı bir dönemde kaleme alınmış olduğu için belediye sosyalizmine değil Fabiancılara dönüktür. Bayramoğlu, Lenin'in de belediye sosyalizmini somut olarak eleştirmekten ziyade sınırlarına işaret ettiğini, örneğin merkezden veto edilme ihtimaline dikkat çektiğini, oysaki bunun tersi örneklerinin görüldüğünü söylüyor (s. 58, 59).

Ne var ki Engels'in ve Lenin'in ortak eleştiri noktası, sınıf mücadelesine bağlı sosyalizm hedefi ile belediye sosyalizmi arasında bir doğrultu farklılığına işaret etmektedir. Sadece Fabiancılarının parlamenter reformizmi değil tam da yerelden gelen bir reformizm, sosyalizm açısından çıkmazlara sahiptir. Ulusal ölçekte sermayenin mülksüzleştirilmesi ve işçi sınıfının örgütlü gücünün burjuva devlet aygıtının yerini alması sosyalizmin kurulmasının önkoşuludur. Lenin buna ek olarak yerelde reform hedefli mücadelenin sınıf mücadelesini köreltme tehlikesini vurguluyor.

Kitapta öne çıkan, toplumcu belediyenin (aşağıda değineceğimiz) neoliberal belediyecilik karşısında ortaya çıkarttığı ve çıkartabileceği olanaklar. Yukarıdaki tartışmaya toplumcu belediyeciliğin yeniden yükselişi bahsinde dönülmese de Bayramoğlu'nun bu riski tümüyle görmezden geldiği söylenemez. Ancak sistemin merkezîyetçi yapısına (veto gibi yönetsel araçlar bakımından değil iktisadi ilişkilerin konsolide olma niteliği bakımından) kitabın yalnızca sonunda, kapitalizmin tekelci niteliğini okurlara hatırlatan bir yerde değişiyor: Devlet açısından maliyet olan, özel sektör açısından oligopol ve monopol piyasası karı demektir. Ne gelişmiş ne de gelişmekte olan ülkelerde şirketlerin bu kârdan feragat etmeleri o kadar kolay değil (s. 170).

Tekelci Kapitalizme Geçişte Belediye Sosyalizmi

19. yüzyılda işçi sınıfı mücadelesinin koşulları 20. yüzyılda değişti. Kapitalizmin tekelci karakteri, rekabetçi koşullardan farklı olarak yatay değil dikey örgütlenmeler ile kapitalizmin siyasi ve ekonomik örgütlenmesine alternatifler

üretmesini gerektirdi. Bu noktada 19. yüzyıl kaynaklı 'belediye sosyalizmi' ile çağdaş 'sosyalizm'in ayrıştığını görüyoruz. Yüzyıl başında sosyalizmin sosyal demokrasiden yaşadığı kopuş, sınıfsal olarak burjuva liberalizmi ile işçi sınıfı devrimciliğinin geri dönüşsüz olarak yollarını ayırmasıydı. Bayramoğlu bunu şöyle ifade ediyor: '19. yüzyılda sosyalizme yönelmiş bir toplumun belediyelerdeki pratiği olarak görülebilecek belediye sosyalizmi, 20. yüzyılda adeta sosyalizme alternatif bir pozisyon haline geldi' (s. 47).

20. yüzyılda belediye sosyalizminin iki önemli uğrağı var. İlki, iki savaş arası dönem, ikincisi ise 1945 ertesi dönem. 1920'lerde Fransa'da belediye sosyalizmi, 2. Enternasyonal çizgisini sürdüren SFIO² (İşçi Enternasyonal Fransız Şubesi) tarafından yaygınlaşıyor. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra belediye sosyalizmi deneyimi merkezi hükümet programlarına taşınıyor. Bayramoğlu'na göre, 'toplumcu belediye anlayışı, büyük ölçüde, millileştirme ve kamulaştırma dalgası kapsamında hükümet politikaları içerisinde erimeye başladı' (s. 51, 52). 19. yüzyıl belediye sosyalizminin beşiği olan İngiltere'de Beveridge planının bu deneyimlere yaslandığı, Fransa'da 1920'lerde toplumcu belediye deneyimlerinin 1936'da Halk Cephesi hükümetine örnek oluşturduğu anlatılıyor.

Sosyalist belediyelerin yaygınlaşmasının bir bedeli de var. Savaştan önce Fransa'da devrimci sendikacıların seçim perspektifli hareket etmekte eleştirdiği SFIO, komünistlerin 2. Dünya Savaşı sonrası hükümetlerden ihraç edilmesiyle merkez sol ve merkez sağla 'Üçüncü Güç' ittifakı kuruyor. Bayramoğlu, 'Belediye sosyalizmine yol açan bu ittifak aynı zamanda görece bir depolitizasyonun hazırlayıcısı olmuştu' diyor. 'Üstelik bu durum, sosyalist belediyelerin mevcudiyetinin partiler için giderek daha önemli olduğu bir dönemde yaşanmıştı.' Depolitizasyon, toplumcu belediyenin sınıflar mücadelesini siyasallaştıran ve sosyalizmin önünü açan bir olanağa dönüşmemesi olarak okunabilir. Bu durumda Engels ve Lenin'in eleştirilerinde haksız olmadıklarını söylemeliyiz.

Kitapta belediye sosyalizminin kaynakları arasında Sovyetler Birliği başta olmak üzere sosyalist ülkelerdeki belediyeciliğin kapitalist refah devletleri üzerindeki etkisinin eksikliğini hissediyoruz. Buna bir yerde 'Glasgow ve Birmingham'daki sosyal konutların gelmiş olduğu seviyeye ancak doğu Avrupa'daki sosyalist devletler meydan okuyabilirdi' şeklinde değiniliyor (s. 52). Fakat bu karşılaştırmanın ötesinde kamucu bir siyasal araç olarak kamulaştırma ve planlamanın Sovyet deneyimiyle birlikte kapitalist dünyanın gündemine girdiğini hatırlamamız gerekiyor. Belediye sosyalizminin hükümet programlarına esas olarak 1929 krizi sonrasında değil 1945'ten sonra dünyada sosyalist sistemin galibiyetiyle girmesi bunun önemli bir göstergesidir.

Neoliberal Belediyeciliğin Yükselişi ve Karşı Refleksler

1980'lerden itibaren iktidara gelen hükümetler refah devleti programının tasfiyesini gündemlerine alıyorlar. Merkezi düzeyde neoliberalizmin başlangıç noktası bu. Bu başlangıç noktasında refah programını yerel düzeyde korumaya çalışan geçici direnç odaklarına rastlıyoruz. İngiltere'de Londra belediyesi deneyimi bunun örneği. Kamucu planlama ve sanayileşme stratejileri belediye düzeyinde gündeme geliyor. Gündemin kapsamı, belediye sosyalizminin 2. Dünya Savaşı ertesinde merkezi programı tamamlayıcı yerel kamu hizmetlerine dönüştüğü konumun ötesine geçen bir genişleme refleksi olarak da okunabilir. 1980'lerdeki bu ilk refleksin 2000'lerde neoliberal politikaların krizler doğurduğu çeper ülkelerde canlandığına şahit oluyoruz. Brezilya'da İşçi Partisi'nin Porto Alegre'de katılımcı bütçe modeli, Hindistan'da Hindistan Komünist Partisi'nin Kerala bölgesindeki belediye planlaması, merkezi gücü olan siyasi hareketlerin yerelde elde ettikleri kazanımlarla toplumcu belediyeciliği yeniden politize ettiklerini bize gösteriyor.

Kitapta, kalitesiz ve pahalı hizmet sunumu nedeniyle sözleşmelerin yenilenmemesi veya feshi yoluyla beledileştirilen hizmetlerin uzun ve geniş bir listesi yer alıyor. Gerçekten, hem gelişmiş kapitalist ülkeleri hem azgelişmiş ülkelerde bu dalganın yaygınlığı dikkat çekici. Ayrıca neoliberal belediyeciliğin iflasi ve karşısında gelişen yeniden beledileştirme ('remunicipalisation') üzerine David Hall, Emanuele Lobina ve David Macdonald'ın kapsamlı çalışmalarına atıfta bulunuyor. Yararlanılan bir diğer önemli kaynak Ellen Dannin'in *The Long History of Privatization Failures* (Employment Policy Research Network 2013) incelemesi.

Beledileştirmelerin yeniden toplumcu belediyeleri ortaya çıkaran bir yönelim olup olmadığı tartışmalı bir konu. Bazı beledileştirmelerin müflis özel şirketleri kurtarma amaçlı yapıldığını görüyoruz. 2008 krizi sonrası devletleştirmelere yeni bir kamucu yönelim gözüyle bakmaktaki yanılığını not etmek gerekiyor. İngiltere'de Islington Meclisi'nin NGO'lar ve işadamlarının katılımıyla kurduğu adalet komisyonu bize 'yönetişim zihniyeti'ni hatırlatıyor. Komisyonda tartışılan asgari ücretin üzerinde bir ücret verilmesi konusu, evrensel haklar çerçevesinde değil, etkin bir tasarruf ve yoksulluk riskini azaltma çerçevesinde ele alınıyor (s. 127). Neoliberal ilkelerin kamu üzerindeki nüfuzu, beledileştirmelere sendikaların da şüphıyla yaklaşmasına sebep oluyor. Buradan kamu idaresinin refah programıyla olan özdeşliğinin bozulduğunu anlıyoruz.

Kavramsal Tartışma

Kitapta neoliberal belediyecilik-toplumcu belediyecilik ikiliği açılırken kullanılan çeşitli kavramlar ve bu kullanımlara dayalı teorik varsayımlar var.

Belediye hizmeti ile kamu hizmeti ilişkisi, kamusal hizmetlerin niteliği, kamu yararının tanımı, ekonomik mantık ile siyasal mantık ayrımı, kapsayıcılık ve dışlayıcılık, kapitalizm ile demokrasinin uyuşturulabilirliği. Bunlara ilişkin aklımıza takılan soruları ve tartışmalı yanlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Belediyenin kamu yararına ücret vereceği hizmetler ile gelir sağlayıcı hizmetleri nasıl tasnif edilmelidir? Örneğin 19. yüzyılda İngiltere’de beledileştirilen gaz, tramvay gibi hizmetler Almanya’daki belediye sosyalizmi örneğinde ‘sadece kamu refahı için sunulmayan hizmetler’ olarak gelir sağlayıcı kalemler arasında sayılıyor (s. 46). Keza bu dönemde belediye sosyalizmi kapsamında kamusallaştırılan kreş gibi hizmetler Türkiye’de toplumcu belediye deneyimlerinde gelir getirici faaliyet kapsamında değerlendiriliyor.
- Kamu yararı sınıfsal olarak nasıl tanımlanabilir? Toplumun çoğunluğunun çıkarlarına göre mi yoksa iktidarı elinde tutanlara göre mi? Bireyci ve rekabetçi Anglo-Sakson öğretileri belediye işletmeleri kar elde ettiğinde gelir vergisine ihtiyaç azalacağı için bunun kamu yararına olduğunu savunuyorlar (s. 46). Öte yandan beledileştirmelerin temel dayanağı olarak kamu yararı gerekçe gösteriliyor.
- Belediye düzeyindeki kamu hizmeti ile merkezi kamu hizmeti ayrımı nasıl yapılmalıdır? Hizmetin hitap ölçeği ile kaynak ölçeği arasında mutlaka bir fark vardır. Mahalli ihtiyaçlar mahalli olanaklarla karşılanсын denilmesi halinde ortaya çıkabilecek eşitsizlik, ancak merkezi finansmanla karşılanabilecek yatırımlar için yerele mali yük bindirilmesine sebep olabilir.
- Neoliberalizmin ekonomik mantığa, toplumcu belediyeciliğin siyasal mantığa dayandığı ayrımı yapılabilir mi (s. 82)? Klasik liberalizmin devletin sınıfsal karakterinin üzerini örtmek üzere suni bir ekonomi-siyaset ayrımına gittiğini biliyoruz. Sermaye tahakkümünü sonlandırmak üzere üretim araçlarına el konulması, üretimin planlamayla örgütlenmesi, kaynakların rekabetçi bir sisteme göre çok daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla neoliberalizm işçi sınıfına siyasal bir mantıkla saldırdığı gibi işçi sınıfının siyasal yanıtı da bir ekonomik mantık taşıır.
- Siyasal aklın kapsayıcı, ekonomik aklın dışlayıcı olduğu söylenebilir mi (s. 83)? Evrensel yurttaşlık haklarının 1789’daki iktisadi dayanağı küçük mülkiyete dayalı eşitlikçi toplum idi. Bunun 20. yüzyılda, tekelci

kapitalizm çağında yeniden yorumlanması sosyalizmin basıncı karşısında tekellerin çıkarlarını sınırlandırılmasına dayandı. Bu durumda sınıfsal çıkar karşıtlığı, karşılıklı olarak hem siyasal hem ekonomik dışlayıcılık gerektirir. Böyle olmazsa, kapitalizm demokratik bir esneklik gösterdiği sürece ekonomik olarak kapsayıcı olduğu yanılması doğacaktır.

- Kapitalizmin bekasına göre kamu hizmeti örgütlenmesi demokrasiyi yaklaştırır mı uzaklaştırır mı (s. 82)? Kapitalizmin bekası, yani sürdürülebilirliği, sömürü ilişkilerinin korunmasına odaklanır. Bu alandaki esneklik kapitalizmin bekasını korur. Örneğin krizleri doğuran ortodoks neoliberal reçetelerin sürdürülemezliği, kapitalizmin sürdürülebilirliği bakımından üretim ilişkilerinden taviz vermeden siyasal alanda esneklik sağlanmasına bağlıdır.

Mücadele Stratejisi Açısından Sorular

Bayramoğlu kitabının başında ‘Gündelik yaşama dönük kentte belediye hizmetleri neler olmalıdır?’ sorusunu yöneltiyor ve ‘hangi koşullarda demokratik bir belediyenin varlığını sürdürüp sürmeyeceği tartışmasını’ bir kenara bıraktığını beyan ediyor (s. 20). Fakat demokratik bir belediyenin hangi koşullarda varlığını sürdürebileceği, bir başka deyişle toplumcu, sosyalist bir siyasetin yönetsel tutamak noktalarının neler olabileceği tartışmasına ister istemez giriyoruz. Bu akıl açıcı tartışma, kitapta neoliberal belediyelerin iflası karşısında toplumcu belediyelerin nasıl bir rol oynayabileceğine ilişkin ipuçları sunuyor ve kışkırtıcı sorular akla getiriyor.

Bayramoğlu’na göre toplumcu belediyenin canlandırılabilir olması bakımından demokrasi ve kapitalist sistemin sınırları sabit değildir. Kapitalist sistem mecbur kalınca pekâlâ ‘barikatı çekmek’ zorunda kalmaktadır (s. 51). Akla gelen soru, sabit olmadığı aşikâr olan bu sınırın tersinden ne kadar geçişkenleşebileceğidir. Sonsuz bir geçişkenliği olabileceğini varsaymak, demokrasi ile kapitalizmin örtüşebileceğini de düşünmemizi gerektirir.

Buradan hareketle mücadelenin nesnel-bilimsel hareket alanı ile öznel-stratejik hareket alanı arasındaki ilişkiye dair temel soruları bir silsile halinde şöyle sıralayabiliriz: Kapitalizmin yapısal koşulları hangi noktaya kadar burjuvaziye taviz verdirebilir ve bunun karşılığında burjuvazi ne ister, bedelini nasıl ödetir? Sınıflar mücadelesinin kırmızı çizgileri ile bu geçişkenlik arasında bir uyumsuzluk yok mudur? Sosyalist iktidar mücadelesi ile yerel sosyal demokrasi arasında nasıl bir etkileşim olabilir?

Yapısal tartışmaya, komünizm yolunda sosyalizmin bir geçiş süreci olması boyutunu ekleyelim. Fabiancılar, kendi aralarında belediye sosyalizminin

sosyalizme geçiş sürecinde siyasal bir aşama mı yoksa yönetsel bir uygulama mı olduğunu tartışıyorlar. Belediye leğini bir uğrak olarak görenler ile bu tür bir sosyal demokrat yönelimin merkez tarafından desteklenmesi gerektiğini düşünenler ayırıyor. Bu durumda sosyalizme geçiş tartışması açısından mahalli düzeyde gündeme gelenler řu sorgulamayı doğuruyor: Kamu hizmetine (emeğin yeniden üretim araçlarına) el koymak ile üretim araçlarına el koymak bir midir? Hangisi ötekisini koşullar? Emeğin yeniden üretim araçlarına mahalli düzeyde el koymak bu süreçte bir aşama olabilir mi?

Nihai Tartışma

Toplumcu belediyecilik belli ilkelere sadeleştirilebilir. Kitapta İlhan Tekeli'nin tanımlamasıyla bunlar, (1) demokratik vesayetin sıkı denetiminde olmayan, (2) retici, (3) tüketimi düzenleyici, (4) birlikçi-bütünlükçü, (5) kaynak yaratıcı özellikler olarak sıralanıyor. Bayramoğlu bunlara 'sosyal demokrasinin toplumcu belediye ilkeleri' diyor (s. 158).

Demokratik vesayet denetiminde olmamak ve birlikçi-bütünlükçü ilkeleri, yönetimin katılımcılığıyla ilgili. Bu hem özerklik tartışmasını açıyor hem de katılımcılık-dışlayıcılık bütünlüğünü yeniden bize hatırlatıyor. Merkezi ya da mahalli olarak, nasıl ki mülk sahibi sınıfları kapsamanın yolu emekçi sınıfları dışlamaktan geçiyorsa mülk sahibi sınıfları dışlamadan emekçi sınıfları kapsamak da mümkün görünmüyor. Merkez ile yerel arasındaki ve yerellerin kendi aralarında ilişkinin karakteri buna göre belirlenecektir.

Üretim, tüketim ve kaynak yaratımı ise birbiriyle bağlantılı bir tartışma başlığı. Bazı kamu hizmetleri ilkesel olarak ücretsiz kılındığında başka kamusal alanlardan bunu finanse etme zorunluluğu var. Tüketim ve kaynak yaratma sorunu, belediyenin üretici niteliğine bağlı. En ileri sayılabilecek üretici model, büyük işletmeler kurup merkezi ihalelere girilmesidir. Bayramoğlu rnek olarak Türkiye'de bir belediyenin asfalt fabrikası kurarak karayolları ihalesine girebilmesini gösteriyor (s. 162). Fakat bu mahalli idarelerin 'KİT'ler kurarak merkezi düzeyde hükmünü sürdüren özel tekellerle rekabet edebilmeleri oldukça zor görünüyor.

Kapitalizmin temel çelişkisini üretim ilişkileri yerine bölüşüm ilişkileri olarak ele alan hatalı yaklaşıma burada değinmekte fayda var. Kapitalizmin aşılmasını var olan kaynakların her ölçekte yeniden blşmnden ibaret gören siyasal arayışlar, üretici gleri gelişimi için gereken bütünleşmeyi (entegrasyonu) kavramaktan uzak kalıyorlar. Sosyal adaletilik ile sosyalizm birbirine karışıyor. Toplumcu belediyecilik de bu bakımdan sosyalizmden farklı olarak sosyal adaleti bir yönelim olarak değerlendirilmeyi hak ediyor.

Baştaki sorumuza dönelim ve soruyu şöyle formüle edelim: Neoliberalizm iflas etti mi? Ya da acaba iflas eden neoliberalizm midir yoksa kapitalist rejimin bizzat kendisi midir? Bayramoğlu, neoliberal belediyeçiliğin iflas ettiğini söylüyor ve bunun yeniden toplumcu belediyeçiliğin önünü açabileceğine işaret ediyor. Eğer iflas eden kapitalizm değil de neoliberal program ise toplumcu belediyeçilik kapitalizme bir alternatif midir yoksa kapitalizm içi bir alternatif midir?

Latin Amerika'daki deneyimlerden hareketle ortaya çıkan post-neoliberalizm literatürüne bakmak gerektiğini düşünüyoruz³. Neoliberalizmi aşmaya dönük çeşitli pratikler, tekelci kapitalizm korunurken 'dönüştürülmüş', heterodoks bir neoliberalizmle kapitalizmin yoluna devam ettiğine dair kuvvetli işaretler veriyor. 1990'larda Post-Washington Oydaşmasıyla Stiglitz, Soros gibi ana akım iktisat ve siyaset gurularının gündeme getirdikleri yeniden devletin sahneye daveti benzer bir yönelime denk geliyor.⁴ Tamamlanmış olmasa da ortaya çıkardığı kısıtlarla olgunlaşmakta olan bir süreç yaşadığımızı söyleyebiliriz.

Toplumcu Belediye nam-ı diğer Belediye Sosyalizmi kitabı, sadece tarihsel bir deneyimin nasıl bugüne taşındığını aydınlatmasıyla değil, hep akılda olan teorik sorunları yeniden düşünmemize vesile olmasıyla zihin açıcı, değerli bir çalışma. Yazarın kitabın çeşitli bölümlerine serpiştirdiği üstü kapalı ve açık soruları yanıtlamak üzere hem kitabı okumak hem de bazı güncel varsayımlarımızı teorik birikimimizin süzgecinden geçirmek gerektiğini söyleyebiliriz.

Sonnotlar

¹ Sonay Bayramoğlu (2015), *Toplumcu Belediye: Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi*. Ankara: Notabene Yayınları.

² SFIO, 2. Enternasyonal'in Komünist Enternasyonal'e katılmayan bileşenlerinden. 1969'dan sonra Sosyalist Parti adını alıyor.

³ Temel bir kaynak olarak bkz. Macdonald Laura, Ruckert Arne (der.) (2009). *Post-neoliberalism in the Americas* Palgrave.

⁴ Çeşitli sermaye sınıfı temsilcilerinin neoliberal politikaların yarattığı eşitsizlikler karşısındaki çıkışları da bu bağlamda değerlendirilebilir. Ali Koç'un kapitalizmi eleştirmesi, Bill Gates'in sosyalizmi övmesi bir tesadüf değil. Anti-kapitalizmi ve sosyalizmi iğdiş etmenin yolu konuyu bir ekonomik bölüşüm çerçevesine sıkıştırmak, üretim araçları üzerindeki sınıfsal egemenlik sorunu yani siyasi iktidar sorununun üstünü örtmektir.